

CBCat

CORPUS BIBLICUM CATALANICUM

(integrat en el Corpus Scriptorum Cataloniae)

EDICIÓ CRÍTICA

DE LES TRADUCCIONS BÍBLIQUES CATALANES

FINS A L'ANY 1900

PLA GENERAL DE L'OBRA

9a edició

BARCELONA
Abril del 2010

Direcció del projecte:
Pere Casanellas i Bassols
Armand Puig i Tàrrach

Secretaria del projecte:
Carrer Anna Piferrer, 11
08023 Barcelona
<http://www.abcat.org/cbcats/>
A/e: cbcat@abcat.org
Tel. i fax: 934 179 000

La realització d'aquest projecte és possible
gràcies al suport econòmic rebut de la

Generalitat de Catalunya

A. INTRODUCCIÓ

- 1.¹ Història de la Bíblia llatina en els països de llengua catalana entre els segles IV i XV

B. BÍBLIA DEL SEGLE XIV

2.	Introducció + Pentateuc: Gn
(Introducció: Descripció dels manuscrits que conformen la Bíblia del segle XIV: P, E, C, M i altres. Estudi lingüístic)	Vg P E C ²
3.	Pentateuc: Ex + Lv	Vg P E C
4.	Pentateuc: Nm+Dt	Vg P E C
5.	Històrics: Js + Jt + Rt	Vg P E C
6.	Històrics: 1Re (= 1Sa) + 2Re (= 2Sa)	Vg P E C
7-8.	Històrics: 3Re (= 1Re) + 4Re (= 2Re)	Vg P E C
	Apèndix 1: 3Re (= 1Re) (parcial) + 4Re (= 2Re)	BCC, ms. 5-5-26
	Apèndix 2: 4Re 23,27-25,24	Arxiu del Regne de València,
ms. Gremi de Fusters, L-196 ³
9-10.	Cronista: 1Par (=1Cr) + 2Par (= 2Cr) + OrMan	Vg P E C
	Apèndix 1: 1Par (= 1Cr) + 2Par (= 2Cr) (parcial)	BCC, ms. 5-5-26
11.	Esdres i Nehemies: Esd + Ne + 3Esd	Vg P E C
12.	Històrics i Job: Tb + Jdt + Est + Jb	Vg P E C
13.	Salms: Sl	Vg P E C
14.	Sapientials: Pr + Ecle (= Coh) + Ct + Sv + Ecli (= Sir)	Vg P
15.	Profetes majors: Is + Jr + Lm + OrJr + Ba + EpJr	Vg P

1. Aquesta sèrie de números indica els volums de què consta l'obra.

2. En la columna de la dreta indiquem les sigles dels manuscrits (vegeu «Abreviacions específiques», p. 15), que en el cas de la Bíblia del segle XIV i la Bíblia del segle XV es publiquen a la dreta de la columna de la Vulgata. Una descripció dels manuscrits catalans i bibliografia sobre cada un es pot trobar en la base de dades d'Internet *BITECA*; en la p. 17 indiquem les referències corresponents per a localitzar cada manuscrit dins aquesta base de dades.

3. Vegeu: ESCARTÍ, «Un fragment de Bíblia catalana».

16. Profetes majors: Ez + Dn Vg P
17. Profetes menors i Macabeus: Os + Jl + Am + Ab +
Jo + Mi + Na + Ha + So + Ag + Za + Ml + 1Ma + 2Ma Vg P
18. Evangelis: Mt + Mc Vg P M
19. Evangelis: Lc + Jn Vg P M
20. Epístoles paulines: Rm + 1Co + 2Co + Ga + Ef + Fl +
1Te + 2Te + Col + Laod + 1Tm + 2Tm + Tt + Flm + He Vg P M
21. Fets dels Apòstols, Epístoles catòliques i Apocalipsi:
Ac + Jm+ 1Pe + 2Pe + 1Jn + 2Jn + 3Jn + Jud + Ap Vg P M

C. BÍBLIA DEL SEGLE XV I EVANGELIS DEL PALAU

22. Saltiri (imprès a Barcelona, 1480) Vg BM
(editat per VENTURA, *La Bíblia valenciana*, 149-230),⁴
i fragments encara existents de la Bíblia del segle XV o valenciana:
– Js 24,7-33 (Hispanic Society, ms. B1482, f. 97r-97v)
– Dn 10,20-13,65; amb llacunes (VILLANUEVA, *De la lección*, pp. CXVII-CXXII)
– 1Ma 10,50-11,34 (VILLANUEVA, *De la lección*, pp. CXXII-CXXIV)
– Mc 14,5-15,15, amb llacunes (*olim* Llibreria Pro-Libris, Lluís Barba Casanovas)
(BOHIGAS, *Dos fragments*)
– Lc 2,16-29; 3,30-38; 4,1-2 (*olim* Llibreria Pro-Libris, Lluís Barba Casanovas)
(BOHIGAS, *Dos fragments*)
– Ac 23,26-26,4 (VILLANUEVA, *De la lección*, pp. CXXV-CXXVII)
– Ap 20,9-22,21 (Nova York, Hispanic Society, Rare Books, MS B1141)
(sobre aquests fragments, vegeu Wittlin, «El “Psaltiri” de 1480»;
llista de citacions extretes de les actes de la Inquisició, en PUIG I TÀRRECH,
«Les traduccions catalanes medievals», pp. 197-198)
23. Evangelis del Palau: Mt + Mc + Lc + Jn Vg Pal
(Editats per GUDIOL, *Una antiga traducció*)

D. SALTIRIS DELS SEGLES XIV I XV

- 24-25. Saltiri de Sabruquera BCC, ms. 7-7-6
- Saltiri de Perpinyà BNP, ms. fr. 2433

4. En aquestes pàgines («Pla general de l'obra») es donen abreujadament les referències bibliogràfiques que trobareu completes a partir de la p. 11, 17.

Saltiri de Barcelona	BC, ms. (1043) 2057-I i 2057-II
Saltiri Reginense	BAV, ms. Reg. lat. 19
Saltiri 2 de València	BNP, ms. esp. 376
Saltiri de Marsella	BNP, ms. fr. 2434
Saltiri 1 de València	València, Arxiu Capitular, ms. 106, ff. 1a-43a
26. Saltiri de Roís de Corella (imprès a Venècia, 1490). (Editat per J. A. López i Quiles i V. Ribes i Palmero: ROÍS DE CORELLA, <i>Psalteri</i>)	BNM, I. 1462 i BUV, ms. 664
Saltiri segons l'hebreu	BNP, ms. esp. 244

E. SECCIONS O FRAGMENTS BÍBLICS FINS AL SEGLE XV

(la llista de fragments que segueix és provisional)

(entre parèntesis consten els autors que, en tot o en part, els han publicat o investigat)

27. Fragments (excepte els inclosos en el núm. 22)
- Glosses del ms. 830 de Montserrat (BARAUT, «Glosses catalanes»)
 - Ex 15,1-18 (AHN, Inq. València, leg. 535, núm. 5)
(RIERA, «Oracions», pp. 359-360)
 - Tb 1,1-11,17 (València, Arxiu Capitular, ms. 106, ff. 58b-60b)
 - Tb 10,12-13 (BNM, ms. 22119, f. 123v) (F. Crosas López)
 - Saltiri de Morella, 44 salms, (Llibre d'hores de Morella),
Societat Castellonenca de Cultura (COLÓN, *Llibre d'hores*)
 - Salms i altres fragments del *siddur* de Bartomeu Rodrigues
(Barcelona, Bibl. de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi)
(RIERA, *El siddur en català dels conversos jueus*)
 - Salms d'un recull d'oracions en català dels conversos jueus
(Barcelona, Bibl. de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi)
(RIERA, *Un recull d'oracions en català*)
 - Salms dels siddurs de Madrid i Oxford (J. Riera, inèdits)
 - «Saltiri de sant Jeroni» (enfilall de fragments dels salms, BC, ms. 278)
(BITECA, manid1861).
 - Sl 2,2.6.7; 21(22),2.11 (VENTURA, *La Bíblia valenciana*, pp. 96-101)
 - Sl 70(71) (CAMBOULIU, *Essai sur l'histoire de la littérature catalane*, p. 32)
 - Sl 70(71) (BNM, ms. 6291, ff. 230v-231r)
(Text transcrit en TORRES AMAT, *Memorias*, p. 93)
 - Sl 90(91) (AHN, Inq. València, leg. 535, núm. 5) (RIERA, «Oracions», 354)
 - Sl 118(119),1-16 (ACA, ms. Ripoll 159, ff. 83-86v) (BARAUT, «Un fragment»)
 - Sl 128(129) (Llibre d'hores de Tarassona) (Marín, «Fragmento de un libro»)

- Jb... (Llibre d'hores de Morella) (COLÓN, *Llibre d'hores*, pp. 134-151)
- Pr 1-6 (BNP, ms. esp. 353, ff. + BNM, ms. 921) (RIERA, «Paraules de rey Salamó»)
- Is 38,10-20 (Llibre d'hores de Morella) (COLÓN, *Llibre d'hores*, pp. 157-158)
- Mt 1,1-16; 1,17-25; Jn 1,1-14 (BCC, ms. 7-7-6, f. 201r-201v)
(PERARNAU, «El manuscrit bíblic català de la Colombina», pp. 191-192)
- Mt... (Arxiu Diocesà de Girona) (F. X. Altés, inèdit)
- Mt 26,1-27,66 (BC, ms. 717, ff. 28v-32v) (IZQUIERDO, *La Bíblia en valencià*, p. 112)
- Lc 1,26-38.46-55; 2,29-32 (Bolonya, Biblioteca Comunal del Archiginnasio, ms. A. 275) (BATLLORI, «Un devocionari català», pp. 210-215)
- Lc 1,46-56 (BC, ms. 2017, f. 119) (G. Avenoza, inèdit)
- Lc 1,68-79 (Llibre d'hores de Morella) (COLÓN: *Llibre d'hores*, pp. 80-83, 162-163)
- Lc 2,29-32 (Llibre d'hores de Morella) (COLÓN: *Llibre d'hores*, p. 119)
- Lc 10,22-40 (Arxiu Diocesà de Girona, Sant Feliu, Aniversaris, Clàusules de Testaments 1401-1407) (PERARNAU, «Noves dades», pp. 354-356)
- Lc 20,45-22,4 i 23,35-24,31, amb llacunes (Vilanova i la Geltrú, Biblioteca Museu Víctor Balaguer)
- Jn 1,1-14 (Bolonya, Biblioteca Comunal del Archiginnasio, ms. A. 275) (BATLLORI, «Un devocionari català», pp. 215-216)
- Jn 1,1-14 (BC, ms. 2017, f. 118v) (G. Avenoza, inèdit)
- Jn 12,1-14,34 (BC, ms. 740, ff. 87d-89d) (PERARNAU, «Aportació», pp. 21-35)
- Ac 1,22-2,18 (BC, ms. 109, f. 20)
(IZQUIERDO, «Els llibres neotestamentaris a la *Bíblia Rimada*», pp. 61, 80)
- Jm+1Pe (BC...) (A. Gudayol, inèdit)
- Ap pròleg + 3,17-6,4; 12,3-5.11-13; 13,2-4; 14; 15
(VILLANUEVA, *De la lección*, pp. CXXVII-CXXXII)

F. LA BÍBLIA RIMADA

- 28. De Gènesi a Ester BCC, ms. 7-7-6
- 29. De Proverbis a l'Apocalipsi BCC, ms. 7-7-6

(26.336 versos; 27.654 incloent-hi les llegendes rimades, que pertanyen al vol. 33)
(UKAS, «La Bíblia rimada de Sevilla»,
i IZQUIERDO, «Els llibres neotestamentaris a la *Bíblia Rimada*»;
MIRET I SANS, «Notes biogràfiques»;
ídem, «Adició a la memòria “Notes biogràfiques”», pp. 1069-1070;
ídem, «El *Llibre de Daniel* de la Bíblia catalana rimada de Sevilla», pp. 72-134)

G. HISTÒRIES BÍBLIQUES

- 30. Compendi històric de la Bíblia o «Gènesi» BNP, ms. esp. 541, i altres
(Editat per AMER, *Compendi històric*)
(IZQUIERDO, *La Bíblia en valencià*, pp. 74-76;
ídem, «Emperò piadosament», pp. 39-44)

- Història del malvat rei Antíocus
(Editat per RIERA,
Història del malvat rei Antíocus)
(= CODINA I FORMOSA, «Fragmentos») Barcelona, Santa Maria del Mar,
ms. miscel·lani *Doctrines morals*,
ff. 121-128 (perdut)
31. Concòrdia evangèlica del *Compendi historial* de Jaume Domènech
32. Les edats del món i la vida de Jesucrist M; BC, ms. 480, ff. 195v-200v
(AVENOZA, «Presència», p. 322)
- Gamaliel BAV, ms. Reg. 2056, ff. 74a-98d;
BC, ms. 325
- + Vida de Llätzer BML, ms. Rediano 149 (2a part), ff. 159b-163b;
(IZQUIERDO, «Emperò piadosament», pp. 45-47) BUB, ms. 559, ff. 8-23v
- Passió del Redemptor BC, ms. 451, ff. 4v-30; BUB, ms. 559, ff. 40-81
(IZQUIERDO, «Emperò piadosament», p. 21)
- Passió de nostre Senyor Jesucrist de Joan Gerson
(Extracte del *Monotèssaron*)
(IACOPO DA VARAZZE — GERSON, Joan, *Flos sanctorum*, ff. 2v-9v)
- La destrucció de Jerusalem BC, ms. 710, ff. 46-113,
(impressió a Barcelona, ca. 1493) i altres
(MIQUEL I PLANAS, *Estudi històric y crítich*, 58-61;
BOHIGAS, *Manuscrits i biblioteques*, pp. 244-247)
- Carta de Ponç Pilat a l'emperador Tiberi
(IACOPO DA VARAZZE — GERSON, Joan, *Flos sanctorum*, ff. 10r-10v)
- Carta de Publi Lèntul als senadors de Roma
(IACOPO DA VARAZZE — GERSON, Joan, *Flos sanctorum*, ff. 10r-10v, f. 10r)
33. Les llegendes rimades (1.318 versos) BCC, ms. 7-7-6
(transcrit íntegrament en IZQUIERDO,
«Els llibres neotestamentaris a la *Bíblia Rimada*», pp. 481-540)
- Poema de la passió, mort i resurrecció de Jesucrist (2.510 versos) BUB, ms. 1029
(«E la mirra car tot era ensems»)
(MOLINÉ I BRASÉS, «Passió, mort, resurrecció i aparicions»;
IZQUIERDO, «Els llibres neotestamentaris a la *Bíblia Rimada*», pp. 543-619)
- Passió de Jesucrist (21 folis) BNP, ms. esp. 472
(IZQUIERDO, «Emperò piadosament», pp. 31-38,
editat per BOHIGAS, *Sobre manuscrits i biblioteques*, pp. 247-256)

- Senyals del judici BC, ms. 451, ff. 73v-88v
(IZQUIERDO, «Emperò piadosament», pp. 21, 28-31;
BITECA, manid 1141)
- Epístola de Jesucrist BC, ms. 451, ff. 88v-95v, i 732, ff. 2-11;
(ARAMON I SERRA, «Dos textos»; M; BUB, ms. 151, ff. 255-263; i altres
DANIEL DE MOLINES DE REI, «Notes sobre la “Lletra caiguda del cel”»)

H. LA BÍBLIA HEBREA

34. Textos bíblics en hebreu traduïts del català o amb influència del català

a) Estudi dels manuscrits de la Bíblia hebrea d'origen català, entre d'altres:

- Bíblia de Perpinyà (Perpinyà, 1299) BNP, ms. hébr. 7
- Bíblia de Cervera 1 (Cervera, 1299/1300) BNL, ms. hebr. 72
- Bíblia de Copenhagen (1301) KB, ms. II
- Bíblia de París (1357) BNP, ms. hébr. 30
- Bíblia de Foà (ca. 1370-1390) París, Bibl. de la Compagnie des Prêtres
de Saint-Sulpice, ms. 1933
- Bíblia del duc de Sussex (segle XIV, tercer quart) BL, ms. Harley 1528
- Bíblia Harley (segle XIV, tercer quart) BL, ms. add. 15250
- Bíblia de Londres (segle XIV, tercer quart) BL, ms. add. 15252
- Bíblia de Cervera 2 o de Salomó ben Adret (Cervera, 1383) Col. Sassoon, ms. 16
- Bíblia de Solsona (Solsona, 1384) BL, ms. King's 1
- Bíblia de Cambridge (segle XIV, últim quart) CUL, ms. M.m.5.27
- Profetes i hagiògrafs de Castelló d'Empúries
(Castelló d'Empúries, 1396) BL, ms. Harley 5774-5775
- Pentateuc de Londres (final del segle XIV) BL, ms. Harley 5773
- Pentateuc d'Oxford (final del segle XIV) Bodl., ms. Hunt 69
- Profetes Thévenot (inici segle XV) BNP, ms. hébr. 95
- Bíblies esmentades en documents

b) Manuscrits que contenen textos del Nou Testament en hebreu influïts pel català:

- L'evangeli segons Mateu en hebreu en l'*Even bohan*
de Xem Tob ibn Xaprut (1385)
(HOWARD, *Hebrew Gospel of Matthew*; NICLÓS, «L'évangile en hébreu»)
- Citacions evangèliques en hebreu en *Kelimmat ha-goyyim*
de Profiat Duran (ca. 1390)
(TALMAGE, *The polemical writings of Profiat Duran*, pp. 1-69)

35. Els quatre evangelis en hebreu traduïts del català BAV, ms. Vat. ebr. 100 (PROVERBIO, «Vangeli. Ebraico»)

I. TRADUCCIONS ENTRE EL SEGLE XVI I LA RENAIXENÇA

36. Job BNM, ms. 13883
 Traducció de Jeroni Conques (Alzira, 1557)
 (Editat per J. Riera: CONQUES, *Llibre de Job*)
- Els quatre evangelis «menorquins» Oxford, Bodleian Libr., ms. Rawl. A 421
 Traducció de Lluís de las Torres (Anglaterra, ca. 1735)
 (MELCHOR, «Una traducció en català valencià dels evangelis»)
37. Fragments bíblics en obres de caire devocional, homilètic i catequètic
 (segles XVI-XIX)
1. Oficis de Nostra Senyora
- Perpinyà, 1692 (AGUILÓ, *Catálogo*, núm. 54)
 - Perpinyà, 1734 (AGUILÓ, *Catálogo*, núm. 55)
2. Homiliaris (fragments bíblics)
- J. Formiguera, *Sermons* (1718) (AGUILÓ, *Catálogo*, núm. 732;
 BONET I BALTA, «La Bíblia en llengua vulgar», 179-180)
 - *Evangelis dels diumenges i festes* (1847) (AGUILÓ, *Catálogo*, núm. 27
 BONET I BALTA, «La Renaixença», p. 311)
3. Publicacions catequètiques
- Josep Climent, *Sentències tretes de la Sagrada Escripura* (1769)
 (AGUILÓ, *Catálogo*, núm. 32;
 BONET I BALTA, «La Bíblia en llengua vulgar», 185-186)
 - *Jaculatories bíbliques* (1832) (AGUILÓ, *Catálogo*, núm. 35)

J. TRADUCCIONS DEL PERÍODE DE LA RENAIXENÇA

38. Lo Nou Testament Ms. fragmentari: BSA, BSMS. 120
 Traducció de Josep Melcior Prat (Anglaterra, 1826-1831)
 (BARRASS, «The Catalan New Testament»)
- Primera edició: Londres (S. Bagster, 1832)
 Segona edició: Londres (R. Wats, 1835)
 Tercera edició: Barcelona (A. Bergnes de les Cases, 1836)
 Quarta edició: Madrid (J. Cruzado, 1888)
39. L'Antic Testament (fragmentari) BSA, BSMS 122 i 121
 Traducció de Josep Melcior Prat Bilbao, Bizkaiko Foru Luburutegia –
 (a partir de 1832) Biblioteca Foral de Bizkaia, ms. BNV-36
 Llibres: Pentateuc, Rut, Salms, Càntic, Jonàs

40. Saltiri + Càntics de l'Antic i del Nou Testament Maó, Bibl. Victory de Febrer
Traducció d'Antoni Febrer i Cardona (Maó, 1840)
(PAREDES, «Notes»)
41. Llibres i fragments bíblics del final del segle XIX i inici del segle XX⁵
- Fragments de J. L. Villanueva presentats a la Societat Anglesa i Estrangera de la Bíblia amb motiu del projecte de traducció del Nou Testament al català (Londres, ca. 1830) (BONET I BALTA, «La Renaixença», p. 305)
 - Lectures litúrgiques (Gn 46,30; 1Cr 6,30ss) de l'acte de consagració del monestir de Ripoll (1893) (*Nova consagració*, pp. 109ss) (BONET I BALTA, «La Renaixença», p. 312)
 - Salm 1. Traducció de F. de P. Castells (*El Eco de la Verdad*, 1897)
 - Salm 17(18),8-16. Traducció de J. D. (*Revista de Catalunya*, 1897)
 - Romans. Traducció de F. de P. Castells (*El Eco de la Verdad*, 1897)
 - Proverbis, Càntic i Eclesiastès. Traducció de A. Bulbena i Tusell (publicats a Barcelona, 1900 i 1901)
 - Saltiri. Traducció de T. Sucona i Vallès (*La Veu del Montserrat*, 1882-1898) (en un sol volum, publicat a Tarragona, 1901) (PUIG I TARRECH, «Les traduccions bíbliques catalanes en el segle XIX»; ídem, «Tomàs Sucona, primer traductor modern dels Salms al català»)
 - Càntic dels Càntics. Traducció de T. Sucona i Vallès (Tarragona, 1906)
 - Càntic dels Càntics. Traducció de Jacint Verdaguer (Barcelona, 1907)
 - Les quatre passions evangèliques. Traducció de Jacint Verdaguer (*La Creu del Montseny*, 1900, *Mediterráneo*, 1945, i *Obres completes*, ed. Selecta)

K. ELS SALMS PENITENCIALS (SEGLES XVI-XIX)

42. – BUB, ms. 70 (segle xv) (MARTÍ, «Innocenci III»)
– Ripoll, B. Lambert Mata ms. 12.
– BC, ms. 1031, ff. 194v-197v (segle xv)
– BC, ms. 123 (segles XVIII-XIX)
– Edicions impreses a Tortosa, Girona, Perpinyà, Manresa, Vic, Menorca i Barcelona (finals del segle XVIII i inicis del XIX)
– P. Marcè i Santaló (1806)
(PUIG I TARRECH, «Dues traduccions catalanes dels Psalms»)
– A. Bulbena i Tusell (1906)

Vegeu AGUILÓ I FUSTER, *Catálogo*, núms. 7-22;
PALAU I DULCET, *Manual*, núms. 68761-68770 i 68836,
i el Fons Bonet i Baltà (Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona)

5. En la bibliografia (a partir de la p. 11, 17) es donen les referències bibliogràfiques completes de les traduccions de F. de P. Castells, J. D., A. Bulbena i Tusell, T. Sucona i Vallès i J. Verdaguer.

BIBLIOGRAFIA CITADA ABREUJADAMENT

(ordenació cronològica de les obres d'un mateix autor)

Per a una bibliografia més completa, consulteu el web <<http://www.abcat.org/cbcat/>>.

- AGUILÓ I FUSTER, Marià, *Catálogo de obras en lengua catalana impresas desde 1474 hasta 1860*, Madrid 1923.
- ARAMON I SERRA, Ramon, «Dos textos versificats en català de la carta tramesa del cel», *Estudis Universitaris Catalans* (Barcelona) 14 (1929) 279-298.
- AVENOZA VERA, Gemma, «Presència de l'Evangelí de Nicodemus en un sermó català del s. XV», en ALEMANY, Rafael – MARTOS, Josep Lluís – MANZANERO, Josep Miquel (eds.), *Actes del X Congrés Internacional de l'Associació Hispànica de Literatura Medieval (Alacant, 18-22 de setembre de 2003)* (Symposia Philologica), vol. 1, Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 2005, pp. 321-333.
- AMER, Miquel Victorià, *Compendi historial de la Bíblia que ab lo títol de Genesi de Sriptura trelladà del provençal a la llengua catalana mossen Guillem Serra en l'any M. CCCC. LI*, Barcelona 1873.
- BARAUT, Cebrià, «Un fragment de la versió catalana de la "Postilla super Psalmos" de Nicolau de Lira», en R. M. DÍAZ, R. M. (ed.), *Miscellanea biblica B. Ubach*, Montserrat 1953, pp. 279-286.
- , «Les glosses catalanes del ms. 838 de la Biblioteca de Montserrat», *Estudis Universitaris Catalans* 24 (1989) [= *Estudis de llengua i literatura catalanes oferts a R. Aramon i Serra en el seu setantè aniversari*, vol. 2] 15-31.
- BARRASS, Tina, «The Catalan New Testament and the British and Foreign Bible Society, 1820-1888», tesi doctoral inèdita presentada al Girton College, Cambridge 1968.
- BATLLORI, Miquel, «Un devocionari català del segle XV a Bolonya», en ídem, *De l'edat mitjana al Renaixement* (Obra completa, vol. I), València: Tres i Quatre 1993, pp. 199-216.
- BITECA, *Bibliografia de Textos Catalans Antics* (integrada dins *Philobiblon*). Compilada per Vicenç Bertran, Gemma Avenoz i Lourdes Soriano. <<http://sunsite.berkeley.edu/PhiloBiblon/phhmbi.html>>.
- BOHIGAS, Pere, «Dos fragments catalans dels "Evangelis", restes de la traducció de la "Bíblia" de Bonifaci Ferrer», en Ídem, *Aportació a l'estudi de la literatura catalana* (Abat Oliba 23), Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1982, pp. 77-93.
- BOHIGAS, Pere, *Sobre manuscrits i biblioteques* (Textos i Estudis de Cultura Catalana 10), Barcelona: Curial – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985.
- BONET I BALTÀ, Joan, «La Bíblia en llengua vulgar en els Països Catalans després de l'autorització emesa per la Inquisició», *Revista Catalana de Teologia* 4 (1979) 167-212.— Publicat posteriorment en Joan BONET I BALTÀ, *L'Església catalana, de la Il·lustració a la Renaixença*, Barcelona: PAM, 1984, pp. 385-440.
- , «La Renaixença que no ens deixà la Bíblia catalana en publicà fraccions escollides», *Estudis Universitaris Catalans* (Barcelona) 27 (1992) [= *Actes del Colloqui Internacional sobre la Renaixença (18-22 de desembre de 1984)*, vol. 1] 299-316.
- [BULBENA I TUSELL, Antoni], *Proverbis de Salomó & altres paraules de filòsofs judaychs & aràbichs. Nova traducció literal*, Barcelona 1900.
- [—], *L'Ecclesiastés o lo Prehicador: Paraules e sentencies de filòsofs xineschs e pèrsichs. Nova traducció literal*, Barcelona 1901.

- [—], *La veu del spos & de la sposa (Càntich de càntichs). Nova traducció literal*, Barcelona [1901].
- B[ULBENA] T[USELL], A[ntoni], *Los set psalms penitencials. Nova traducció catalana*, Barcelona 1906.
- CAMBOULIU, François Pierre Romain, *Essai sur l'histoire de la littérature catalane*, París 1858.
- CASTELLS, F., «Salmo primero», *El Eco de la Verdad* (Sant Gervasi, Barcelona) 5 (núm. 4) (23 de gener de 1897) 13.
- CASTELLS, F., «Carta del Apóstol Sant Pau a' ls Christians de Roma. Traducció directa del original grec per F. Castells», *El Eco de la Verdad* (Sant Gervasi, Barcelona) 5 (núm. 13) (2 d'abril de 1897) a 5 (núm. 26) (2 de juliol de 1897). Publicat posteriorment en un volum no datat.
- CODINA I FORMOSA, Joan-Baptista, «Fragmentos de los libros de los Macabeos en lengua catalana», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 8 (1916) 361-372.
- COLÓN, Germà, *Llibre d'hores* (Els Nostres Clàssics A-87), Barcelona: Barcino 1969.
- COMAS, Antoni, *Història de la literatura catalana*, vol. 4, Barcelona: Ariel, 1972.
- CONQUES, Jeroni, *Llibre de Job. Versió del segle XVI*, edició a cura de J. Riera i Sans, Barcelona: Curial 1976.
- D., J., «Vé Jehovah en socors de David. Assaig de traducció d'un fragment del Psalm XVIII (Vulgata XVII), vers. 8 a 16», *Revista de Catalunya* 1 (1897) 135-138.
- DANIEL DE MOLINS DE REI, «Notes sobre la "Lletra caiguda del cel". Les versions catalanes en prosa», *Estudis Franciscans* (Barcelona) 43 (1931) 53-94.
- ESCARTÍ, Vicent Josep, «Un fragment de Bíblia catalana a l'Arxiu del Regne de València», *Arxiu de Textos Catalans Antics* 10 (1991) 261-273.
- GUDIOL I CUNILL, Josep, *Una antiga traducció catalana dels quatre evangelis (Còdex del Palau)*, Vic, 1910.
- HOWARD, George, *Hebrew Gospel of Matthew*, Macon, Ga.: Mercer University Press 1995.
- IACOPO DA VARAZZE – GERSON, Joan, *Flos sanctorum. Novament fet e corregit. E afegit moltes altres vides de sancts e sanctes. Ab la passió de nostre mestre redemptor Jesús*, Barcelona: Carles Amorós, 1524.
- IZQUIERDO, Josep, «"Emperò piadosament se creu per los feels": La tradició occitano-catalana medieval de l'apòcrif *Evangelium Nicodemi*», en BADIA, Lola – SOLER, Albert (eds.), *Intellectuals i escriptors a la Baixa Edat Mitjana. Treballs del Seminari de Literatura Medieval del Departament de Filologia Catalana (Universitat de Barcelona, 1988-1994)*, Barcelona: Curial – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994, pp. 17-48.
- , «Els llibres neotestamentaris a la *Bíblia Rimada e en Romans* de la BCC de Sevilla, ms 7-7-6», tesi doctoral inèdita presentada a la Universitat de València, València 1995.
- , *La Bíblia en valencià. De la lecció de la sagrada escriptura en llengua vulgar* (Sèries Bíblica 2), València: Saó 1997.
- MARCÈ I SANTALÓ, Pere, *Los set salms penitencials en versos catalans segons lo sentit literal*, Barcelona 1806.
- MARÍN, Tomás, «Fragmento de un libro de horas romanceado (siglo XIV)», *Hispania Sacra* 9 (1956) 175-179.
- MARTÍ, Sadurní, «Innocenci III, Exposició dels salms penitencials», tesi doctoral inèdita presentada a la Universitat de Girona, 1999.
- MELCHOR, Vicent de, «Una traducció en català valencià dels evangelis, a Oxford, del segle XVIII», *Quaderns. Revista de Traducció* (UAB) 5 (2000) 55-69.
- MIQUEL I PLANAS, Ramon, *Estudi històric i crítich sobre la antiga novela catalana*, Barcelona 1912, pp. 58-61.
- MIRET I SANS, J., «Notes biogràfiques d'en Pere Salvatge i Fr. Romeu Sa Bruguera, ab mostres de la Bíblia catalana rimada de la XIIIa centuria», en *I Congrés d'Història de la Corona d'Aragó*, vol. 1, Barcelona (1909), pp. 147-171.

- , «Adició a la memòria “Notes biogràfiques d'en Pere Salvatge i Fr. Romeu Sa Bruguera”», en *I Congrés d'Història de la Corona d'Aragó*, vol. 2, Barcelona (1909), pp. 1069-1070.
- , «El Llibre de Daniel de la Bíblia catalana rimada de Sevilla», *Revue Hispanique* 36 (1916) 72-134.
- MOLINÉ I BRASÉS, Ernest, «Passió, mort, resurrecció i aparicions de N. S. Jesucrist», *Estudis Universitaris Catalans* 3 (1909) 65-74, 155-159, 260-264, 349-351, 459-463, 542-546; 4 (1910) 99-109, 499-508.
- NICLÓS, Josep Vicent, «L'évangile en hébreu de Shem Tob ibn Shaprut. Une traduction d'origine judéo-catalane due à un converti, replacée dans son *Sitz im Leben*», *Revue Biblique* 106 (1999) 358-407.
- PALAU I DULCET, Antoni, *Manual del librero hispano-americano: bibliografía general española e hispano-americana desde la invención de la imprenta hasta nuestros tiempos, con el valor comercial de los impresos descritos*, vols. 9-28 revisats i amb afegits a cura d'Agustí Palau, 28 vols., Barcelona ²1948-1977.
- PARADES, Maria, «Notes sobre una versió literària dels Salms feta a Menorca el 1840», en *Miscel·lània Jordi Carbonell*, vol. 2, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1991, pp. 45-85.
- PERARNAU I ESPELT, Josep, «Aportació al tema de les traduccions bíbliques catalanes medievals», *Revista Catalana de Teologia* 3 (1978) 17-98.
- , «Noves dades sobre traduccions catalanes de la Bíblia els segles XIV i XV», *Arxiu de Textos Catalans Antics* 2 (1983) 349-364.
- , «El manuscrit bíblic català de la Colombina de Sevilla», *Revista Catalana de Teologia* 23 (1998) 167-193.
- PROVERBIO, Delio Vania, «Vangeli. Ebraico», en D'AIUTO, Francesco – MORELLO, Giovanni – PIAZZONI, Ambrogio M., *I Vangeli dei Popoli. La Parola e l'immagine del Cristo nelle culture e nella storia*, Ciutat del Vaticà: Biblioteca Apostolica Vaticana – Edizioni Rinnovamento nello Spirito Santo 2000, pp. 372-374.
- PUIG I TÀRRECH, Armand, «Les traduccions bíbliques catalanes en el segle XIX», *Revista Catalana de Teologia* 12 (1987) 97-116.
- , «Dues traduccions catalanes dels Psalms en el segle XIX», en FERRANDO, Antoni (ed.), *Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, vol. 8: Àrea 7. Història de la llengua, València: Institut de Filologia Valenciana – Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1989, pp. 693-698.
- , «Tomàs Sucona, primer traductor modern dels Salms al català», *Revista Catalana de Teologia* 20 (1995) 277-292.
- , «Les traduccions catalanes medievals de la Bíblia», en *El text: lectures i història* (Scripta Biblica 3), Barcelona: Abadia de Montserrat 2001, pp. 107-231.
- RIERA I SANS, Jaume, «Un recull d'oracions en català dels conversos jueus (segle xv)», *Estudis Romànics* 16 (1971-1975) 49-97.
- , «Oracions en català dels conversos jueus. Notes bibliogràfiques i text», *Anuario de Filología* I (1975) 345-386.
- , *Història del malvat rei Antíocus*, Barcelona: Eds. del Mall 1981.
- , *El siddur en català dels conversos jueus (s. xv), conservat a la Reial Acadèmia*, Barcelona: Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi 1993.
- , «Paraules del rey Salamó: Versió fragmentària del llibre dels Proverbis, del segle XIV», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 49 (2003-2004) 141-169.
- ROÍS DE CORELLA, Joan, *Psalteri*, introducció, transcripció i actualització a cura de Joan A. López i Quiles – Vicent Ribes i Palmero, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1985.

- SUCONAI VALLÈS, Tomàs, «Assaig de traducció catalana dels Salms de David», *La Veu del Montserrat* 1882-1898; publicat en un sol volum: *Los Salms de David traduïts directament de l'hebreu*, Tarragona 1901.
- , *El Cantar dels Cantars*, Tarragona 1906.
- TALMAGE, Frank, *The polemical writings of Profiat Duran «The reproach of the Gentiles» and «Be not like unto thy fathers»* [en hebreu: *Kiteve polmos le-Profiat Duran «Kelimmat ha-goyyim» we-’iggeret «Al tehi ka-’avoteka»*], Jerusalem: The Hebrew University – The Zalman Shazar Center, 1981.
- TORRES AMAT, Fèlix, *Memorias para ayudar á formar un diccionario crítico de los escritores catalanes y dar alguna idea de la antigua y moderna literatura de Cataluña*, Barcelona 1836.
- UKAS, Catherine, «The Bíblia rimada de Sevilla: A critical edition», tesi doctoral inèdita presentada a la Universitat de Toronto, Toronto 1981.
- VENTURA, Jordi, *La Bíblia valenciana. Recuperació de la història d'un incunable en català* (Biblioteca Torres Amat 12), Barcelona: Curial 1993.
- VERDAGUER, Jacint, *Càntic dels Càntics*, en *Càntic dels Càntics. Precedit de «Els Jardins de Salomó» (obra pòstuma)*, pròleg de Manuel de Montoliu (Col·lecció d'Obres Pòstumes), Barcelona: L'Avenç, 1907, pp. 57-86.
- , «Passió de nostre Senyor Jesucrist segons sant Joan», *La Creu del Montseny* 2, núm. 55 (8 abril 1900) 166-168.
- , «Las cuatro pasiones traducidas por Verdaguer», a cura de Martí de Riquer, *Mediterráneo* (València) núms. 9-11 (1945) 23-44.
- , «Les quatre passions», en ídem, *Obres completes* (Biblioteca Perenne 1), Barcelona: Selecta⁵ 1974, pp. 1469-1482 [en la primera edició, de 1943, només hi ha la «Passió de nostre Senyor Jesucrist segons sant Joan»].
- VILLANUEVA, Joaquín Lorenzo, *De la lección de la Sagrada Escritura en lenguas vulgares*, València 1791.
- WITTLIN, Curt, «El “Psaltiri” del 1480 i altres restes de la “Bíblia valenciana” dels cartoixans de Portaceli», en BOVER I FONT, August – MARTÍ-OLIVELLA, Jaume – NEWMAN, Mary Ann (eds.), *Actes del Setè Col·loqui d'Estudis Catalans a Nord-Amèrica (Berkeley, 1993)* (Biblioteca Abat Oliba 165), Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996, pp. 287-301.

ABREVIACIONS ESPECÍFIQUES

ACA	Barcelona, Arxiu de la Corona d'Aragó o Arxiu Reial
AHN	Madrid, Archivo Histórico Nacional
BAV	Biblioteca Apostolica Vaticana
BC	Barcelona, Biblioteca de Catalunya
BCC	Sevilla, Biblioteca Capitular y Colombina
BL	Londres, British Library
BM	París, Bibliothèque Mazarine
BML	Florència, Biblioteca Medicea Laurenziana
BNL	Lisboa, Biblioteca Nacional
BNM	Madrid, Biblioteca Nacional
BNP	París, Bibliothèque Nationale de France
Bodl.	Oxford, Bodleian Library
BSA	Arxiu de la British and Foreign Bible Society, dins de la Cambridge University Library
BUB	Barcelona, Biblioteca de la Universitat de Barcelona
BUV	València, Biblioteca de la Universitat de València
C	Ms. Colbert (BNP, esp. 5; <i>BITECA</i> , manid 1060)
Cap	Índex de capítols o <i>capitula</i> ⁶
CBCat	Corpus Biblicum Catalanicum
CUL	Cambridge University Library
E	Ms. Egerton (BL, Egerton 1526; <i>BITECA</i> , manid 1061)
Expl	<i>Explicit</i> ⁶
KB	Conpenhagen, Det Kongelige Bibliotek
Inc	<i>Incipit</i> ⁶
M	Ms. Marmoutier (BNP, esp. 486)
P	Ms. Peiresc (BNP, esp. 2-3-4; <i>BITECA</i> , manid 1061, 2745 i 2746)

6. Aquesta abreviatura només es fa servir en els folis literaris o explicatius i en les referències estructurades com s'indica en el c. II, § 5 de les «Normes de transcripció i edició».

Pal	Còdex del Palau (Sant Cugat del Vallès, Biblioteca Borja, ms. A; <i>BITECA</i> , manid 1239)
Prol	Pròleg ⁶
Tit	Títol o breu resum inicial d'un capítol ⁶
Vg	Vulgata

REFERÈNCIES DELS MANUSCRITS CATALANS EN *BITECA*

(Bibliografia de Textos Antics Catalans, Valencians i Balears)

<<http://sunsite.berkeley.edu/PhiloBiblon/phhmbi.html>>

(Quan no hem trobat el manuscrit en *BITECA* indiquem altra bibliografia.)

- Barcelona, Arxiu de la Corona d'Aragó, ms. Ripoll 159, ff. 83-86v: *BITECA*, manid 1337.
- Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 109, f. 20: *BITECA*, manid 2575.
- Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 123: COMAS, *Història de la literatura catalana*, p. 473.
- Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 278: *BITECA*, manid 1861.
- Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 325: *BITECA*, manid 1966.
- Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 451: *BITECA*, manid 1141.
- Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 480, ff. 195v-200v: *BITECA*, manid 1096.
- Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 710, ff. 46-113: *BITECA*, manid 1789.
- Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 717, ff. 28v-32v: *BITECA*, manid 1304.
- Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 732, ff. 2-11: *BITECA*, manid 1142.
- Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 740, ff. 87d-89d: *BITECA*, manid 1620.
- Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 1031, ff. 194v-197v: *BITECA*, manid 1056.
- Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 2017: *BITECA*, manid 1560.
- Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 2057-I: *BITECA*, manid 1034.
- Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 2057-II: *BITECA*, manid 1264.
- Barcelona, Biblioteca de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi, sense signatura (recull d'oracions): *BITECA*, manid 2275.
- Barcelona, Biblioteca de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi, sense signatura (*siddur*): *BITECA*, manid 2788.
- Barcelona, Biblioteca de la Universitat de Barcelona, ms. 70: *BITECA*, manid 1586.
- Barcelona, Biblioteca de la Universitat de Barcelona, ms. 151: *BITECA*, manid 1033.
- Barcelona, Biblioteca de la Universitat de Barcelona, ms. 559: *BITECA*, manid 1301.
- Barcelona, Biblioteca de la Universitat de Barcelona, ms. 1029: *BITECA*, manid 1222.
- Barcelona, *olim* Llibreria Pro-Libris (Lluís Barba Casanovas): *BITECA*, manid 2265.
- Barcelona, *olim* Santa Maria del Mar, ms. miscel·lani *Doctrines morals*, ff. 121-128: *BITECA*, manid 2063.
- Bilbao, Bizkaiko Foru Luburutegia – Biblioteca Foral de Bizkaia, BNV-36: CBCat, vol. 38, p. CXXII i pp. CI-CII, apartat 3.3.
- Bolonya, Biblioteca Comunal dell'Archiginnasio, ms. A. 275: *BITECA*, manid 1773.
- Cambridge, BSA, BSMS. 120: CBCat, vol. 38, p. CIX, apartat 2, i p. XCII, apartat 2.6.
- Cambridge, BSA, BSMS. 121: CBCat, vol. 38, p. CXXII i pp. XCIX-C, apartat 3.1.
- Cambridge, BSA, BSMS. 122: CBCat, vol. 38, p. CXXII i pp. C-CI, apartat 3.2.
- Castelló, Societat Castellonenca de Cultura, Llibre d'hores: COLÓN, *Llibre d'hores*.
- Florència, Biblioteca Medicea Laurenziana, ms. Rediano 149 (2a part): *BITECA*, manid 2058.
- Girona, Arxiu Diocesà, Sant Feliu, Aniversaris, Clàusules de Testaments 1401-1407 (Lc 10,22-40): *BITECA*, manid 2398.
- Londres, British Library, Egerton 1526: *BITECA*, manid 1061.

- Madrid, Archivo Histórico Nacional, Inq. València, leg. 535, núm. 5: RIERA, «Oracions», pp. 359-360.
- Madrid, Archivo Histórico Nacional, Inq. València, leg. 681, núms. 2, 4, ff. 303-304: VENTURA, *La Bíblia valenciana*, pp. 96-101.
- Madrid, Biblioteca Nacional Española, ms. 921, ff. 28-?: *BITECA*, manid 1383 i RIERA, «Paraules de rey Salamó».
- Madrid, Biblioteca Nacional Española, ms. 6291, ff. 230v-231r: *BITECA*, manid 1913 i TORRES AMAT, *Memorias*, p. 93.
- Madrid, Biblioteca Nacional Española, ms. 13883: CONQUES, *Llibre de Job*.
- Madrid, Biblioteca Nacional Española, ms. 22119, f. 123v: *BITECA*, manid 2338.
- Maó, Biblioteca Victory de Febrer, sense signatura (tres mss. amb el Saltiri i Càntics de l'AT i del NT): PAREDES, «Notes».
- Montserrat, Biblioteca del Monestir, ms. 830: BARAUT, «Glosses catalanes».
- Nova York, Hispanic Society, ms. B1482, f. 97r-97v: *BITECA*, manid 1970.
- Oxford, Bodleian Library, Rawl. A 421: MELCHOR, «Una traducció en català valencià dels evangelis».
- París, Bibliothèque Nationale de France, ms. esp. 2-3-4: *BITECA*, manid 1061, 2745 i 2746.
- París, Bibliothèque Nationale de France, ms. esp. 5: *BITECA*, manid 1060.
- París, Bibliothèque Nationale de France, ms. esp. 244: *BITECA*, manid 1954.
- París, Bibliothèque Nationale de France, ms. esp. 353, ff. 228a-231a: *BITECA*, manid 1771.
- París, Bibliothèque Nationale de France, ms. esp. 376: *BITECA*, manid 1955.
- París, Bibliothèque Nationale de France, ms. esp. 472: *BITECA*, manid 1223.
- París, Bibliothèque Nationale de France, ms. esp. 486: *BITECA*, manid 1140.
- París, Bibliothèque Nationale de France, ms. esp. 541: *BITECA*, manid 1433.
- París, Bibliothèque Nationale de France, ms. fr. 2433: *BITECA*, manid 1263.
- París, Bibliothèque Nationale de France, ms. fr. 2434: *BITECA*, manid 1260.
- Ripoll, Biblioteca Lambert Mata, ms. 12: *BITECA*, manid 2344.
- Sant Cugat del Vallès, Biblioteca Borja, ms. A (Còdex del Palau): *BITECA*, manid 1239.
- Sevilla, Biblioteca Capítular i Colombina, ms. 5-5-26: *BITECA*, manid 2346.
- Sevilla, Biblioteca Capítular i Colombina, ms. 7-7-6: *BITECA*, manid 1065.
- Tarassona, Biblioteca Capítular, ms. 22: *BITECA*, manid 2149.
- Vaticà, Biblioteca Apostòlica Vaticana, ms. Reg. lat. 19: *BITECA*, manid 2397.
- Vaticà, Biblioteca Apostòlica Vaticana, ms. Reg. 2056, ff. 74a-98d: *BITECA*, manid 2057.
- València, Arxiu Capítular, ms. 106: *BITECA*, manid 1439.
- València, Arxiu del Regne de València, ms. Gremi de Fusters, L-196: *BITECA*, manid 2142.
- València, Biblioteca de la Universitat de València, ms. 664: *BITECA*, manid 2152.

ÍNDIX

A. INTRODUCCIÓ	3
B. BÍBLIA DEL SEGLE XIV	3
C. BÍBLIA DEL SEGLE XV I EVANGELIS DEL PALAU	4
D. SALTIRIS DELS SEGLES XIV I XV	4
E. SECCIONS O FRAGMENTES BÍBLICS FINS AL SEGLE XV	5
F. LA BÍBLIA RIMADA	6
G. HISTÒRIES BÍBLIQUES	6
H. LA BÍBLIA HEBREA	8
I. TRADUCCIONS ENTRE EL SEGLE XVI I LA RENAIXENÇA	9
J. TRADUCCIONS DEL PERÍODE DE LA RENAIXENÇA	9
K. ELS SALMS PENITENCIALS (SEGLES XVI-XIX)	10
BIBLIOGRAFIA CITADA ABREUJADAMENT	11
ABREVIACIONS ESPECÍFIQUES	15
REFERÈNCIES DELS MANUSCRITS CATALANS EN <i>BITECA</i>	17